

3. Belastingen in 1569 : de 100° penning

Na de beeldenstorm van 1566 werd door Filips II, de hertog van Alva aangesteld om de orde in onze gewesten te herstellen. Hij moest ook zorgen dat de financiën van de Nederlanden terug gezond werden. Hiervoor vroeg hij aan de bestuursorganen van de Nederlandse gewesten toestemming voor het invoeren van enkele nieuwe soorten belastingen.

Van de door hem voorgestelde belastingen werd enkel de inning van de 100° penning op de waarde van alle roerend en onroerend bezit weerhouden in zijn oorspronkelijke vorm omdat dit een eenmalige belasting moest worden. De andere voorstellen handelden over blijvende belastingen wat helemaal in strijd was met de toen geldende tradities.

Wat was die 100° penning ? De berekening van deze eenmalige belasting gebeurde als volgt : men berekende (voor onroerende goederen) de jaarlijkse pachtprijs (of voor eigendommen, de jaarlijkse pachtwaarde), die werd met 22 vermenigvuldigd, en het aldus bekomen resultaat werd door 100 gedeeld. Vandaar de naam van "honderdste penning".

Door het bestuur van Veurne-Ambacht werden in Pervijze in 1569 vier personen aangesteld om de nieuwe belasting te innen. Deze aangestelden waren Jacob Donche, Rogier De Bruune, Jan en Pieter Van den Broucke.

De door hen opgestelde lijst bestaat nog steeds en berust in het Stadsarchief van Veurne.

Wanneer we de lijst overlopen van al de Pervijzenaars die in dit document van 1569 vermeld staan, valt het op dat er verschillende op een groot hof wonen en niet zelden op een hof dat hun eigendom is. Ook blijkt het dat verschillende landbouwers aan verscheidene eigenaars land pachten.

Zo zien we bijvoorbeeld dat Frans De Wale de jonge, een groot hof pacht maar dan aan verschillende eigenaars : het grootste deel pacht hij aan Jacob Huerlebout, kleinere delen aan Jonkvrouw van Pyckevet, aan Jan Vandenbergh, aan meester Jan De Vynck en aan de dis van Pervijze.

De namen van de landbouwers die een betrekkelijk groot hof betrekken zijn : de weduwe van Maillaert De Vroe, Jan De Vynck, Gillis Vandenbroucke, Jan Degheetere, Pieter Vandebroele, Filips De Pypere, Jan Schael, Joris Colaert, Cornelis De Naghele, Cathelijne de weduwe van Vincent Juerdaen, Ghysbrecht De Pose, Cornelis Ghoosens, Maerten Juerdaen, Cornelis Ghoosens de oude, de weduwe van Jan Vertryse, Jacob Wouters en Jooris Van Olmen.

Over verschillende van deze inwoners van Pervijze zijn meer bijzonderheden bekend.

Gillis Vandenbroucke pachtte een visserij die toebehoorde aan Jonkheer Antoon Uttenhove. Deze was eigenaar van een groot stuk land van 56 gemeten dat de Blaeuvoet werd genoemd. Waarschijnlijk is hij een verre erfgenaam van de reeds gekende familie Blauwvoet die het hof "De Blauwvoetswal" in de omgeving van Schoorbakke bewoonde. Dit groot stuk land van 56 gemeten werd gepacht door Filips De Pypere.

Een zekere Lambrecht Scheyvaert bewoonde een huis dat men "Hemelrycke" noemde. Dit huis was gelegen tegen de Beverdijk ten oosten van de huidige hofstede van de familie Verstraete.

Joos Bultynck bewoonde een eigen huis op Schoorbakke. Dit huis werd "Ten Backe" genoemd. Het had een pachtwaarde van 42 pond² per jaar.

Cornelis De Jaghere pachtte 36 gemeten aan de weduwe van Pieter Van Couwenburgh en had ook nog eigen land.

De weduwe van Vincent Juerdaen baatte met haar kinderen minstens 100 gemet eigendom uit. Ze bewoonde een huis dat het "Iephof" werd genoemd. Waar deze hoeve gelegen was is niet bekend.

De zoon van Vincent Juerdaen baatte een klein hof uit dat eigendom was van Jan Ryckewaert.

Ghysbrecht De Pose pachtte 107 gemeten dat eigendom was van de abt van de Sint Niklaasabdij te Veurne.

Zeven lijnen land die eigendom waren van de abt van Lo werden uitgebaat door Simon Pecksteen. Mogelijk is dit een verwant van pastoor Jan Pecksteen die priester was te Pervijze in het begin van de 16° eeuw.

² 1 pond = 20 schellingen, 1 schelling (s) = 12 groten (of penningen), 1 groot (g) = 12 deniers (d)

Nede vest

fransoyt de walle junior uet parage
lome de hoffede beschoosen foud
hant to dant stoud oogding gem
proust de walle eage lott gem vijft
foud Comt foud lome u lott puy mepale
godely puy mepale Comt de
goudersley puy mepale
Comt de walle mepale

de de zolme fransoyt uet parage
oude mepale foud de walle uet parage
de walle uet parage uet parage uet parage
uut de walle uet parage uet parage uet parage
uut de walle uet parage uet parage uet parage
uut de walle uet parage uet parage uet parage
uut de walle uet parage uet parage uet parage
uut de walle uet parage uet parage uet parage

Fragment uit de 100° penning over pachter François De Wale

Het Berkelhof werd bewoond en uitgebaat door Cornelis Ghoosin, zoon van Cornelis. Van dit hof behoorden 117,5 gemeten aan de abt van Sint Bertinus te Sint Omaar (Saint Omer in Frankrijk). Cornelis pachtte daarbij ook nog twee gemeten hooigras aan Mores De Naghele.

Maerten Jeurdaen baatte een hof uit dat waarschijnlijk gelegen was langs de Proostdijk. Van de abt van Sint Niklaas te Veurne pachtte hij 25 gemeten en van de watergraaf van Veurne 'den dyck volgende zijn lande'.

Pieter Bollengier pachtte een kleine hofstede van 12 gemeten die toebehoorde aan de 'aeldynghen' (= erfgenamen) van Denis Boudeloodt en 2 gemeten die toebehoorden 'den grooten heiligen Gheest te Dicxmude' wat de oude benaming is van het liefdadigheidsgesticht te Diksmuide.

Lauwers Stasin bewoonde een eigen huis 'up de dyck te Schoorebacke' waar tot voor Wereldoorlog I een ganse rij huizen stonden. Nu vinden we enkel nog huizen vlakbij de beide zijden van de Schoorbakkebrug.

Ook Michiel Van Dueze woonde daar en pachtte er een huis aan Joris Tanghe.

Cornelis Ghoosins de oude, zoon van Jan, had eigen land maar huurde ook 'een behuude hofstede' met land voor in totaal iets meer dan 27 gemeten.

Janekin, de weduwe van Jan Vertryse, pachtte land aan verscheidene eigenaars waaronder de pastoor van Pervijze, de abt van Sint Niklaas te Veurne, de dis van de parochiekerk van Sint Denijs te Veurne en tenslotte aan de kerk van Sint Catharina Capelle.

Frans Willems baatte eigen land uit maar ook land dat toebehoorde aan de dis van 's Heer Willemskapelle. Joris Bostoën pachtte land aan Jacob Donche, één van de vier mannen die belast was met het opstellen van het lastenkohier.

Het 'Clichthof' werd uitgebaat en bewoond door Jacob Wouters. Hij pachtte grond aan Jonkheer Jan Vander Clichthove - 23 gemeten, aan Denis Streeck, aan meester Jan De Vynck, aan 'joncvrouwe Jacquemyne' die de weduwe is van Jasper Van Steelant, aan Jacob Lamme, aan Frans Van De Gracht, aan 'Maeykin', de weduwe van Omaer Causse, aan de dis, de kerk en de pastorij van Pervijze. Tenslotte was Joris Van Olmen pachter van een groot hof waarvan de landerijen ook aan verscheidene eigenaars toebehoorden, ondermeer aan Hubrecht Juerdaen, aan de Heilige Geest van Diksmuide, aan de kerk en pastorij van Pervijze.

Ook wordt melding gemaakt van 'thuis als daer den coster woont toebehoorende den disch van Pervyse'. Deze oudst bekende koster noemde Scheyvaert.

We kunnen vaststellen dat verscheidene landbouwers eigenaar zijn van hun hof of ten minste van een groot deel ervan. Ook dat naast de kloosters (Sint Berten van Sint Omaer, Sint Niklaas en Sint Walburga van Veurne en Lo) en de kerkelijke instellingen zoals kerkfabrieken, pastorijen en dissens, ook verschillende edelmannen eigenaar waren.

Ook zijn er verschillende landbouwers die een deel van hun eigendom verpachtten zoals bijvoorbeeld Joris Knibbe die zijn hof van 25 gemet aan Pieter Vandenbroele verpachtte.

Tot slot nog een paar vermeldenswaardige gegevens : Andries Baelde had een herberg in pacht die toebehoorde aan Jacob Ghyzelin en aan de wezen van Cornelis Baert. De locatie van die herberg wordt niet vermeld.

Anoot Lyesbrouck pachtte aan de weduwe van Vincent Juerdaen een huis gelegen 'ande Blaeuvoetsbrigghe". Hij huurde het aan 8 pond per jaar.

Voor de gebruikers van een groot hof betekende die 100° penning een tamelijk zware dobber maar gelukkig was het slechts een éénmalige belasting.

Die fameuze 100° penning die door de hertog van Alva in 1569 in de Nederlanden geheven werd, bracht een flink bedrag op. Slechter zou het gaan met de eis van de 20° penning (dit is een belasting van 5 % op elke verkoop van onroerend goed). De tegenkanting kwam vooral van de adel en de geestelijkheid die de belangrijkste grondbezitters waren. Die belasting is nooit geheven geworden en werd vervangen door een globale som. Het graafschap Vlaanderen moest 650.000 gulden³ betalen. De betaling ervan zou aanslepen en de hertog van Alva zou niet enkel moeten vaststellen dat de financiën er niet beter van werden maar ook dat de ontevredenheid van de mensen toenam.

De inning van nog een andere belasting in 1572 (de 10° penning) bracht nog meer verzet op gang : grote bedrijven sloten hun deuren, winkeliers weigerden te betalen en de ontvangers durfden niet aan te dringen, bang als ze waren voor het volk en bevreesd voor de algemene vijandigheid tegen Alva.

³ 1 pond = 6 gulden, 1 gulden = 20 stuivers, 6 stuivers = 1 schelling = 1/20 pond,